

Jaap Spier: 'Rechters die de moed hebben over klimaatbeleid een uitspraak te doen, zullen later bejubeld worden'. FOTO WERRY CRONE

Jaap Spier, advocaat-generaal

Jaap Spier (64) is advocaat-generaal bij de Hoge Raad en buitengewoon hoogleraar aan de rechtenfaculteit van de Universiteit Maastricht. Spier is tevens voorzitter van Vereniging voor aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht. Hij houdt zich al jaren bezig met de vraag welke rol de rechtspraak kan spelen in het klimaatvraagstuk. Tijdens een congres in 2007 over milieurecht sprak hij over de 'aansprakelijkheid voor klimaatverandering'. Hij zette vraagtekens bij het beroep dat overheden doen op hun beleidsvrijheid: "Vooreerst: het stoelt op een cirkelredenering. Het veronderstelt dát beleidsvrijheid bestaat, dát de belangen van toekomstige generaties mogen worden verkwaanseld, dát het heden prevaleert boven de toekomst en dát we achterover kunnen leunen zolang landen als China en India hun bijdrage niet leveren." Milieustichting Urgenda verwijst in de rechtszaak tegen de Staat ook naar deze passage.

Dinsdag worden voor de rechtbank in Den Haag de pleidooien gehouden in een rechtszaak die milieuorganisatie Urgenda heeft aangespannen tegen de Nederlandse Staat. Urgenda wil Nederland via de rechter dwingen tot een effectiever klimaatbeleid.

Het Nederlandse proces heeft geen rol gespeeld in de discussie over de Oslo Principles, zegt Spier. "Ons initiatief staat hier helemaal los van."

Hij wil op de zaak-Urgenda niet ingaan, omdat de kwestie onder de rechter is en de kans bestaat dat de Hoge Raad in een later stadium zal moeten oordelen over het geschil.

De advocaat van Urgenda, Roger Cox is blij met de Oslo Principles. Cox: "Hoe meer in de juridische gemeenschap gesproken wordt over hoe het probleem aan te pakken, des te sneller mensen geneigd zijn het middel te beproeven."

In België worden, naar Nederlands voorbeeld, de Vlaamse, Waalse, Brusselse en de federale overheden gedagvaard in een klimaatzaak. Daar hebben ruim 12.000 burgers en organisaties zich als mede-eiser aangemeld.

In Nederland hebben zo'n 900 mede-eisers zich gevoegd in de zaak. Volgens Cox lopen in de VS klimaatzaken tegen alle vijftig staten.

Zelf invullen

De Oslo Principles schrijven alleen voor in welke mate de CO₂-emissie moet worden teruggedrongen. Op welke manier dat gebeurt, moeten de landen zelf invullen. Volgens Spier valt er veel te winnen met kosteloze maatregelen, zoals energiebesparing. Maar landen moeten ook investeren in schone energie. Spier: "Die investeringen zijn niet goedkoop, maar zullen zich op den duur terugbetalen."

Het document biedt een handvat aan rechters die zich tegenover een overheid of bedrijf willen uitspreken over hun verantwoordelijkheden. Spier denkt dat in een land als India de principes hun vruchten af zullen werpen. "India heeft een aantal activistische rechters in de

'Activistisch? Nee! Het is gewoon een kwestie van geldend recht toepassen.'

Hoge Raad. Ik denk dat zij wel bereid zijn zich uit te spreken over het klimaatprobleem."

Moet je als rechter activistisch zijn om uittalingen te doen over klimaatverandering? Nee, zegt Spier. "Het is gewoon een kwestie van het geldende recht toepassen, hoewel er ongetwijfeld rechters zullen zijn die hier niet voor open staan. Rechters die de moed tonen om hierover een uitspraak te doen, zullen later worden bejubeld. Degenen die de moed niet hebben? Die zullen op een dag met pek en veren worden overladen."

In uitzonderlijke situaties moet een rechter creatief zijn, vindt Spier. Tijdens het Proces van Neurenberg, waarin na de Tweede Wereldoorlog de kopstukken van het naziregime werden berecht, waren er geen internationale rechtsregels voorhanden. Toch spraken de rechters zich uit over de nazimisdaden. Waren zij activistisch?

Spier: "In mijn ogen niet. Zij deden wat ze moesten doen. Natuurlijk gaat de vergelijking tussen het klimaatprobleem en de nazimisdaden volledig mank. Toch zie ik parallellen: ook nu staat immers de toekomst van de wereld op het spel, al is bij het klimaatprobleem natuurlijk geen sprake van het soort misdaden waaraan de nazi's zich schuldig hebben gemaakt."

De makers van de Oslo Principles

Thomas Pogge en Jaap Spier hebben voor het opstellen van de Oslo Principles, genoemd naar de stad waar ze werden geformuleerd, deskundigen samengebracht uit verschillende delen van de wereld en met verschillende juridische expertises. De leden van de werkgroep zijn:

- Antonio Benjamin** rechter aan het Hooggerechtshof, Brazilië
- Michael Gerrard** hoogleraar klimaatrecht, Colombia University, VS
- Toon Huydecoper** voormalig advocaat-generaal van de Hoge Raad, Nederland
- Michael Kirby** voormalig rechter van de Hoge Raad, Australië
- Mahesh Chandra Mehta** advocaat bij de Hoge Raad, India
- Dinah Shelton** hoogleraar internationaal recht, George Washington Universiteit, VS
- James Silk** hoogleraar internationaal mensenrecht, Yale Law School, VS
- Jessica Simor** advocaat, Verenigd Koninkrijk
- Elisabeth Steiner** rechter aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, Oostenrijk
- Philip Sutherland** hoogleraar recht, Stellenbosch Universiteit, Zuid-Afrika
- Qin Tianbao** hoogleraar milieu- en internationaal recht, Wuhan University, China.